

Ю. Э. Сеть и кадры в сельской местности западных областей УССР / Ю. Э. Бирковский // Врачебное дело. – 1948. – № 17. – С. 53–65. 30. Держархів Тернопільської області, ф. 2366, оп. 5, спр. 17, арк. 18. 31. Там само, спр. 282, арк. 43. 32. Там само, спр. 139, арк. 27. 33. Там само, спр. 123, арк. 14. 34. Там само, спр. 283, арк. 52. 35. Там само, спр. 284, арк. 41. 36. Там само, оп. 3, спр. 191, арк. 11. 37. Там само, спр. 135, арк. 122. 38. Там само, спр. 141, арк. 14. 39. Там само, спр. 156, арк. 65. 40. Там само, спр. 159, арк. 7. 41. Там само, спр. 167, арк. 18. 42. Там само, спр. 142, арк. 27. 43. Там само, спр. 157, арк. 96. 44. Там само, спр. 199, арк. 18. 45. Там само, спр. 195, арк. 28. 46. Там само, спр. 202, арк. 31. 47. Там само, спр. 115, арк. 1. 48. Там само, спр. 137, арк. 65. 49. Там само, спр. 122, арк. 14. 50. Там само, спр. 131, арк. 6. 51. Там само, спр. 133, арк. 62. 52. Там само, спр. 169, арк. 17. 53. Там само, спр. 148, арк. 33. 54. Там само, спр. 149, арк. 86

Тарас Шуст

ФОРМИРОВАНИЕ КАДРОВОГО ПОТЕНЦИАЛА МЕДИЦИНСКОЙ ОТРАСЛИ ТЕРНОПОЛЬСКОЙ ОБЛАСТИ В 1944–1950 ГГ.

В статье освещена кадровая политика советской власти в сфере здравоохранения на территории Тернопольской области в послевоенное время. Проанализированы основные тенденции, которые имели место в профессиональной врачебной среде области, а также национальный и гендерный состав медицинских кадров.

Ключевые слова: Тернопольская область, советская власть, кадровая политика, система здравоохранения, медицинская сфера.

Taras Shust

THE FORMATION OF MANPOWER POTENTIAL OF THE MEDICAL FIELD IN TERNOPIL REGION DURING 1944–1950-S

The article deals with manpower policy of the Soviet Power in the healthcare sphere of Ternopil Region during the post-war period. The main tendencies characterized the professional medical surroundings of the Region and also national and gender membership of the medical manpower are analyzed.

Key words: Ternopil Region, Soviet Power, manpower policy, healthcare system, medical sphere.

УДК 94 (477.87): «1947»: 324

Василь Міщанин

ВИБОРИ ДО МІСЦЕВИХ РАД В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ УРСР 21 ГРУДНЯ 1947 Р. – ОСТАТОЧНА ЛЕГІТИМІЗАЦІЯ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ

У статті йдеться про вибори до місцевих рад у Закарпатській області 21 грудня 1947 р. Вказується на підготовку і проведення виборів, роль і місце агітації і пропаганди в цьому процесі, вказано на факти невдоволення населення під час виборчої кампанії. Вибори до місцевих рад стали остаточним кроком, після проведення виборів до Верховної Ради СРСР та УРСР, пов'язаним із легітимізацією радянської влади в краї.

Ключові слова: Закарпатська область, місцеві вибори, виборча комісія, агітація, влада.

26 листопада 1944 р. на I-ому з'їзді народних комітетів, крім маніфесту про возз'єднання Закарпатської України з радянською Україною, обрано вищий орган державної влади – Народну Раду Закарпатської України (далі – НРЗУ). До складу якої увійшло сімнадцять осіб. Головою Народної Ради обрали Івана Туряницю. Також затверджено склад виконавчо-розпорядчого органу – уряду Закарпатської України. Згідно з декретом НРЗУ (9 січня 1945 р.), вся повнота влади в краї належала народу і здійснювалася через вільно обрані ним представницькі органи, тобто народні комітети на місцях і Народну Раду – в центрі.

До компетенції голови НРЗУ, на перший погляд, входили досить широкі повноваження – офіційне представництво Закарпатської України за межами країни, функції виконавчо-розпорядчої влади тощо. Оскільки НРЗУ була єдиним вищим виконавчим і законодавчим органом влади в Закарпатській Україні, її діяльність можна охарактеризувати як повну узгодженість законодавчої і виконавчої повноважень. Обрані члени НРЗУ, крім законодавчої діяльності, здійснювали реалізацію прийнятих радою законів. Переважав принцип «демократичного централізму». Однак поступово все відчутнішим стає дублювання основоположних засад радянської влади в контексті СРСР, а спроби противитися цьому, відразу ж ліквідовувалися.

Юридично питання майбутньої приналежності краю вирішилося 29 червня 1945 р. в договорі між ЧСР і СРСР про Закарпатську Україну. 22 січня 1946 р. перехідний статус Закарпатської

України змінено правовим затвердженням її території в складі УРСР і утворенням Закарпатської області з центром у м. Ужгород. На думку дослідників: «З цього часу йде повноправне вливання суспільно-політичних інституцій в загальнодержавну радянську політичну систему й аспекти політизації українців Закарпаття втрачають свої регіональні особливості в порівнянні з іншими регіонами України. Цей процес повністю реалізовувався під споконвічною ідеєю єдності українського народу» [1, с. 111].

На початку 1946 р., а саме впродовж весняних місяців березня-травня, почали утворюватися в регіоні місцеві органи державної влади, радянські виконавчі комітети, відповідні відділи й управління. «Варто зазначити, що діючі місцеві ради депутатів трудящих існували нелегітимно, оскільки вони не пройшли процедуру виборності. Так само були відсутні постійні комісії місцевих рад», – підсумовують дослідники [1, с. 112].

У лютому 1946 р. та лютому 1947 р. проведено вибори до Верховних Рад СРСР та УРСР. Завдяки значній підготовчій роботі партійних, радянських, громадських організацій, присутності в краї військових, «чіткій» роботі органів державної безпеки ці вибори дали бажаний для комуністів результат. Для повної легітимізації радянської влади залишалося провести місцеві вибори. Якщо про вибори до Верховних Рад СРСР та УРСР сучасні дослідники вже дещо писали [2], то вибори до місцевих органів влади дослідниками згадувалися переважно в контексті радянських виборів [1; 3]. А між тим, у Державному архіві Закарпатської області зберігаються справи, які допоможуть нам розкрити виборчий процес до місцевих органів влади [4–9]. Також відзначимо, що виборам до місцевих рад комуністи приділяли аж ніяк не меншу увагу, ніж попереднім виборам. Як і при проведенні виборів до Верховної Ради СРСР та УРСР, підготовка до перших виборів у місцеві органи влади в радянському Закарпатті розпочалася заздалегідь.

28 серпня 1947 р. секретар Закарпатського обкому КП(б)У І. Туряниця в листі до секретаря ЦК КП(б)У, начальника управління з перевірки партійних органів Мельникова просив провести окружні і міські партійні конференції. Він вказував, що партійне керівництво в Закарпатській області здійснює оргбюро, затверджене 5 січня 1946 р. ЦК ВКП(б). Обласної конференції у 1946 р. не проводилося, а в липні 1946 р. проведено тільки окружні й міські конференції. «Враховуючи той факт, а також майбутні вибори в місцеві, які в Закарпатській області будуть проводитися вперше, і приймаючи до уваги, що термін повноважень міськкомів і окружкомів закінчився, Закарпатський обком КП(б)У просить ЦК КП(б)У дозволити, до виборів в місцеві ради, провести в області для звітів і виборів окружкомів і міськкомів КП(б)У окружні і міські конференції» [10, арк. 20], – йшлося далі у цьому листі. Термін проведення таких конференцій встановлювався упродовж 20 вересня – 10 жовтня 1947 р. 18–19 жовтня поточного року планувалося проведення обласної партійної конференції.

Офіційним стартом виборчої кампанії на виборах до місцевих рад стали постанови ЦК КП(б)У від 12 вересня 1947 р. та обкому КП(б)У від 20 вересня 1947 р. «Про організаційну і агітаційно-пропагандистську роботу в зв'язку з майбутніми виборами в місцеві ради депутатів трудящих Української РСР». У відповідності до цієї постанови окружні бюро обкому КП(б)У розробили розгорнуті постанови із проведення виборів та затвердили різні міроприємства. «Выполняя решение ОК КП(б)У и утвержденные нами мероприятия, 29 сентября нами проведено инструктивное совещание партийно-советского актива районного центра на котором присутствовало 43 человека. Доклад о предстоящих выборах в местные советы Депутатов Трудящихся сделал секретарь ОК КП(б)У тов. Мащенко. (Доклад был инструктивный)» [7, арк. 2], – йдеться в інформації Рахівського окружного від 4 жовтня 1947 р.

Відразу ж рішенням бюро окружному 32 члени активу закріплювалися за конкретними сільрадами для підготовки і проведення «організаційної і політичної» роботи у виборах в місцеві Ради депутатів трудящих. 30 вересня і 1 жовтня 1947 р. відбулися кущові наради секретарів партійних і комсомольських організацій, голів і секретарів сільрад, керівників підприємств і закладів. Після цього партійні організації і сільські ради разом із уповноваженими приступили до підбору і затвердженню територіальних комісій, підготовки і поділу виборчих округів на виборах депутатів у сільські й окружні ради.

4 жовтня 1947 р. секретар Рахівського окружного І. Мащенко інформував в обласний центр: «1. Утверждена территориальная комиссия по руководству выборами. 2. Подготовлено и представлено обкому КП(б)У шесть окружных избирательных комиссий по выборам в областной совет Депутатов Трудящихся. Ведется подготовительная работа – подбор кандидатур в окружные избирательные комиссии по выборам в сельские советы Депутатов Трудящихся. Эта работа будет окончена к 10 октября. 4. 4 октября проведено окружное совещание директоров и заведующих школ и руководителей агитколлективов из числа учителей, на котором также проработан доклад о предстоящих выборах. Доклад сделал зав отделом пропаганды и агитации ОК КП(б)У тов. Мамутов. На этом совещании присутствовало 47 человек» [7, арк. 3]. Подібні заходи відбулися на всіх без виключення округах Закарпатської області.

Упродовж 1–4 жовтня 1947 р. «за участю партійно-радянського активу» в селах округи проходив підбір кандидатур в склад окружних, територіальних, дільничних і сільських виборчих комісій. У Воловецькій округі створено: дві виборчі комісії на виборах в обласну Раду депутатів трудящих, в складі 14 осіб, з розрахунку 7 осіб у кожній комісії (Нижнє-Воротянська виборча комісія № 49 і Воловецька виборча комісія № 50); територіальну виборчу комісію в складі 7–9 осіб; 25 дільничних комісій до яких увійшло 276 осіб; 322 сільські виборчі комісії, до складу яких увійшло 966 осіб. Окрім того створено одну «закриту» виборчу комісію [7, арк. 6]. На ній мали проголосувати виборці, які забезпечували вдале проведення виборів – працівники органів державної безпеки і військові. Загалом, до складу виборчих комісій на виборах у місцеві Ради депутатів трудящих у Воловецькій адміністративній округі увійшло 1791 осіб, з них комуністів – 121 осіб, комсомольців – 329 осіб, безпартійних – 1341 осіб. До складу комісії увійшло 805 жінок, що становило 45 % [7, арк. 7].

Партійні і комсомольські організації і керівники агітколлективів з усією відповідальністю підійшли до агітаційно-пропагандистської роботи перед виборами. Штат агітаторів пройшов сувору перевірку. Значно збільшувалася кількість агітаторів, але разом з тим, звільнено «нездатних і не внушаючих доверія» [7, арк. 3]. Як «несправившюся с работой» звільнено керівника агітколлективу с. Красна Тячівської округи Павлову, замінивши її членом ВКП(б) Шабановим. Загалом в цій округі організовано 32 агітпункти, а для допомоги в організації їх роботи у ряді сіл командировано уповноважених окружному КП(б)У. Кращі агітколлективи були відразу ж відзначено. «Село Дулово – руководитель агитколлектива т. Илько, член ВКП(б), который еженедельно проводит семинары агитаторов. На последнем семинаре 19. X. 1947 года агитаторы изучали «Положение о выборах в местные Советы депутатов трудящихся». Агитаторы Илько И., Гисем Ю., Берей И. и другие в октябре месяце уже провели по 4 и больше бесед на своих участках, где изучали Конституцию СССР, материалы Генеральной ассамблеи, «Положение о выборах в местные Советы депутатов трудящихся» раздел 1–2, а также проводят индивидуальные беседы. Как результат работы агитколлектива с. Дулово первое в округе приступило к сдаче молока, выполнило все государственные поставки 1947 года к 9. X. 1947 года на 100 %» [7, арк. 22], – йшлося в інформації секретаря Тячівського окружного КП(б)У Грабіна.

У Великоберезнянській округі працювало 39 агітпунктів, які розміщувалися в клубах або хатах-читальнях і оздоблені «наглядною агітацією, украшені лозунгами і плакатами». В округі підібрано 580 агітаторів «з лучших людей села, від учителів, від медпрацівників, від парторганізації і комсомольської організації» [7, арк. 24]. В одній тільки Іршавській округі станом на 30 жовтня 1947 р. агітаторами, у зв'язку з виборами до місцевих рад, прочитано 317 доповідей і повідомлень, якими охоплено 12849 осіб. Також проведено 3700 бесід, якими охоплено до 40 тис. жителів [7, арк. 40].

У плані організаційної та агітаційно-пропагандистської роботи окружна компартійна організація Волівської округи скерувала в Закарпатський обком КП(б)У «цілком таємну» політінформацію про проведену роботу з підготовки виборів. На 5 листопада 1947 р. Волівським окружним комітетом проведено нараду уповноважених ОК КП(б)У (присутніх – 26 осіб), куцкові семінари учителів з питань передвиборчої агітації (присутніх – 211 осіб), нараду голів міськкомів профспілок (присутніх – 16 осіб), нараду завідувачів клубами й хатами-читальнями, бібліотеками (присутніх – 48 осіб), прочитано доповіді з передвиборчої тематики для населення округи – 39 (охоплено – 4100 осіб), проведено 38 семінарів для агітаторів, у населених пунктах округи створено 36 агітколлективів [7, арк. 60]. Врахували організатори виборів і недоліки попередніх виборчих кампаній, зокрема, що стосувалося досить низького відсотку явки виборців та їх результатів на дільницях, на компактно проживали угорці. Так, в Ужгородській округі 10–11 жовтня 1947 р. проведено дводенний семінар секретарів первинних організацій та керівників агітколлективів з угорських сіл. На них були присутніми 72 слухачі [9, арк. 166]. Серед 922 агітаторів Ужгородщини 168 за національністю були угорцями [9, арк. 170].

З метою «правильного» проведення агітації в округах часто проводилися різного роду семінари. Так, 28 жовтня 1947 р. в Перечинській округі проведено семінар з керівниками агітколлективів та керівниками стінгазет. Із 6 питань, які розглядалися на семінарі 2 стосувалися проведення місцевих виборів: «Місцеві органи радянської влади», «Положення про вибори в місцеві Ради депутатів трудящих» [8, арк. 23]. Тут же піднімалося питання про забезпечення агітпунктів округи пересувними бібліотеками. Велику надію поклали комуністи й на агітацію через кіно. У довідці інструктора сектора агітації обкому КП(б)У Голобородька, читаємо: «...кіноустановки енергійно готуються для успішного обслуговування кінокартинами виборців в час підготовки і проведення виборів в місцеві Ради депутатів трудящих. На цей час буде працювати 89 кінозакладів, з них: кінотеатрів – 47, кінопересувок – 37, профспілкових кінотеатрів – 5. Цими кіноустановками буде дано 4454 кіносеансів, якими буде охоплено глядачів 665 тис» [8, арк. 33]. Окрім цього на час проведення виборів у Рахівській, Тячівській, Мукачівській, Свалявській,

Великобerezнянській округах організовано пересувні агіткультбригади на автомобілях. В усій області діяла також обласна агіткультбригада.

Хід підготовки виборчої кампанії в місцеві Ради депутатів трудящих висвітлювався на сторінках обласних та окружних газет. Так, у 25 номері Воловецької окружної газети опубліковано указ Президії Верховної Ради УРСР про призначення виборів, у цьому ж номері надруковано статтю на допомогу пропагандистів «Кому належить влада в нашій країні» [7, арк. 73]. Із наближенням дня виборів, майже у кожному номері «Закарпатської правди» друкувалися матеріали, присвячені цій тематиці. Це були різні звіти з округів про підготовку до виборів, матеріали агітаційного характеру, документи та інформація про роботу виборчих комісій тощо. Для прикладу наведемо декілька назв таких матеріалів, опублікованих у листопаді 1947 р. у цій газеті: «Наш клуб у виборчій кампанії» [11], «Зв'язківці готуються до виборів» [12], «Семинар жінок-агітаторів» [13], «Виборча дільниця центр передвиборчої агітації» [14], «Окружні передвиборні наради представників трудящих Закарпаття одноставно підтримують виставлених депутатів» [15], «Реєстрація кандидатів в депутати Закарпатської обласної Ради окружними виборчими комісіями» [16].

Значна увага надавалася й наочній агітації. «В селі Воловець зроблені транспаранти, на яких відображено п'ятирічний план, написані лозунги. В селах округи написані лозунги, ілюстрації п'ятирічного плану та ін.» [9, арк. 180], – звітував тимчасово виконуючий обов'язки зав. відділу агітації і пропаганди ОК КП(б)У Кісіль.

Висунення кандидатів у місцеві ради відбувалося у короткі терміни, під цілковитим контролем комуністів і за попередньо складеним сценарієм. З інформації про висунення кандидатів в депутати обласної Ради депутатів трудящих в м. Ужгороді, довідуємося: «Видвиження кандидатів в депутати Областного Совета началось в городе 12 ноября 1947 года о 9 часов утра, а закончилось к 10 часам утра» [7, арк. 81]. За годину відбулося висунення кандидатів у депутати на 8 виборчих дільницях міста. Ось, наприклад, як проходили збори з висунення кандидатів у обласну раду професорсько-викладацько-студентського складу державного університету, на яких були присутніми 485 осіб, у тому числі секретар обкому КП(б)У Карпенко та секретар міськкому КП(б)У Ефименко. За комуністичними «мантрами» збори «єдинодушно» висунули першим кандидатом в депутати обласної ради «великого вождя народів СССР товарища Сталина и его верных соратников Молотова, Кагановича, Хрущева. Кроме них был выдвинут кандидатом от 6-го избирательного округа проректор Госуниверситета по научной части доктор медицинских наук Кушко Василий Михайлович» [7, арк. 81]. На їх підтримку з «патріотичною промовою» виступив проректор з навчальної роботи Рогаль.

Проте і при такій посиленій агітації, вже на рівні висунення кандидатів у місцеві органи влади, були зафіксовані факти невдоволення місцевого населення як виборчим законодавством, так і процесом голосування. Так, у с. Бабиці Мукачівської округи, під час зборів з висунення кандидатів в депутати, «група кулаков» В. Чорі та П. Маринець заявили, що голосувати за висунені кандидатури не будуть. У селі Пістрялово цієї ж округи висунені кандидатами в депутати сільської ради М. Горват та В. Горват виступили на зборах проти висунення кандидатами в депутати сільської ради жінок. Вони покинули збори, вивівши за собою понад 100 виборців [7, арк. 117]. У с. Пацканьово уповноваженим ОК КП(б)У Кольчевим при проведенні зборів виявлено «наличие кулацкого элемента» із 5 осіб – Василя Дякуна, Івана Скучки, Василя Ковача, Івана Січко, Юрія Галасника, які, нібито, «по ночам устраивают тайные сборы» [7, арк. 118].

Тим не менше, подібні факти серйозно не вплинули на результати голосування в Мукачівській округі. Тут 21 грудня на виборчій дільниці з'явилися усі 100 % виборців. За кандидатів в обласну Раду проголосувало 99,93 %, в окружну Раду – 99,92 %, за кандидатів в сільські ради свої голоси віддали 99,7 % виборців [7, арк. 125]. Комуністичні ідеологи мотивували цей результат значною активністю виборців, демонстрацією відданості комуністичній партії та «великому вождю народів товаришу Сталіну». Насправді ж закарпатці вже були навчені попередніми радянськими виборчими кампаніями і чітко усвідомлювали, що неявка на вибори чи «неправильне» висловлювання про вибори, може закінчитися для них плачевно.

Серед недоліків, які партійні функціонери побачили при проведенні цих виборів у Мукачівській округі – недостатність агітаційно-масової роботи у селах, яка стала результатом безвідповідального відношення уповноважених окружному КП(б)У Рожевкіна, Деркача, Приймачука. «Внаслідок недостатньої агітаційно-пропагандистської роботи в селі Завидово 60 чоловік голосували проти, в селі Чопівці 16 чоловік, в селі Грибівці 8 чоловік. Всього по округі проти голосувало 191 чоловік, з них в облраду 33 чол., в окружну раду 35 чоловік, в сільські ради 123 чоловік» [7, арк. 125].

Вибори на дільницях також проходили за всіма радянськими стандартами. Для «обслуговування» виборців на виборчих дільницях у день виборів організовано буфети, виступали гуртки художньої самодіяльності (Великі Лучки, Ракошино, Страбичово), активісти з числа комуністів і комсомольців ходили з урнами для голосування до хворих і престарілих для голосування на дому.

Підприємства також активно залучалися до участі у виборах. Вони, за радянською традицією, гучно звітували про свої виробничі успіхи. Так, до виборів у місцеві Ради робітники заводу ім. Кірова виконали свій план на 104 %, а стахановці: ливарник заводу Йосип Рабатін перевиконав місячну норму на 200 %, ливарник Степан Гарані на 244 %, токарі Карл Гопко на 164 %, Юлій Гедеон на 200 % [7, арк. 123]. «По вывозке леса обязались ко дню выборов завезти на территорию завода 2 тысячи километров деловой древесины, из годового плана 5 тысяч кубометров» [17, арк. 2], – йшлося у «цілком таємній» політінформації секретаря Волівського окружкома КП(б)У М. Ільченка. Ужгородщина відзвітувала про виконання державних зобов'язань: плану обов'язкових хлібоздач на 101 %, плану обов'язкових сіно здач на – 129 %, плану обов'язкових здач вовни на 129 %, плану обов'язкових м'ясопоставок на 104 % [9, арк. 168]. Ці показники лягали важким тягарем на закарпатське селянство. Окремі селяни навіть наважувалися голосувати проти комуністів або нищили бюлетені.

В день голосування пильними комуністами виявлено факти «ворожого прояву», скеровані на зрив успіху і проведення голосування. Так, у с. Прикордонне Ужгородської округи виборець Іван Галушко, зайшовши на виборчу дільницю, заявив: «Неправильно голосують, я голосую проти». Він перекреслив бюлетені і кинув їх в урну. Цей факт зафіксував капітан прикордонних військ Сучков [7, арк. 140]. Відмовився голосувати і житель с. Кам'яниця Михайло Пастеляк, заявивши: «Чого мені крутять голову, коли я не хочу за них голосувати» [7, арк. 144]. У с. Кібляри цієї ж округи уповноваженим Ужгородського окружкому КП(б)У Семеній виявлено, що деякі виборці викреслюють прізвища кандидатів і замазують бюлетені дьогтем. Про це негайно проінформовано вище керівництво, і до цього села виїхав член оргбюро КП(б)У Поштенко [7, арк. 140].

«Во время выборов в некоторых селах (особенно в селе Золотарево) классовый враг предпринимал попытки сорвать выборы, путем агитации среди избирателей, за неявку на голосование и путем распространения (только в селе Золотарево) лживых листовок. Агитаторы и актив села пресекли эти провокативные вылазки классового врага и обеспечили 100 % явку избирателей» [9, арк. 182], – інформували в Ужгород секретар Хустського ОК КП(б)У Гаджега та завідувач відділу пропаганди Котляр. Але ці факти, виявлялися й усувалися на місцях, суттєвого впливу на результати місцевих виборів не справили.

У газеті «Закарпатська правда» – органі Закарпатського обкому КП(б)У та обласної ради депутатів трудящих 26 грудня 1947 р. оприлюднено результати виборів до окружних, міських, сільських та селищних Рад. На Закарпатті, згідно з даними виборчих комісій, в голосуванні взяла участь всі окружні Ради – 99,99 %, до міських Рад (обласного підпорядкування) – 99,97 %, до міських рад (окружного підпорядкування) – 99,95 %, до сільських Рад – 99,98 %, до селищних Рад – 99,98 %. У 7607 виборчих округах за кандидатів блоку комуністів і безпартійних проголосували: на виборах до окружних Рад – 99,83 %, до міських Рад (обласного підпорядкування) – 99,87 %, до міських Рад (окружного підпорядкування) – 99,87 %, до сільських Рад – 99,68 %, до селищних Рад – 99,64 % виборців [18, с. 1]. Таким чином, усі 7607 депутатів, які були «висуванцями сталінського блоку комуністів і безпартійних», були обрані депутатами відповідних рівнів. Серед обраних депутатів до районних, міських, сільських та селищних Рад Закарпатської області було 2323 жінок.

Отже, в радянському Закарпатті впродовж 1946–1947 рр. проведено три виборчі кампанії: Вибори до Верховної Ради СРСР, Верховної Ради УРСР та вибори до місцевих органів влади. Виборам до місцевих рад приділялася не менша увага ніж попереднім радянським виборам в Закарпатській області. Вони стали остаточним кроком з легітимізації радянської влади в краї, адже «одногосно» обрані представники «блоку комуністів і безпартійних» з цього часу мали представляти радянську владу на місцях.

Список використаних джерел

1. Остапець Ю. Закарпаття через призму політичних виборів / Ю. Остапець, М. Токар. – Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2009. – 408 с.
2. Макара М. П. Формування органів влади на місцях. Вибори до Верховних Рад СРСР та УРСР / М. П. Макара // Нариси історії Закарпаття. Том III (1946–1991). – Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ управління у справах преси та інформації, 2003. – С. 35–43.
3. Офіцинський Р. А. Фіктивні вибори / Р. А. Офіцинський // Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура / україномовний варіант українсько-угорського видання / Р. Офіцинський. – Ужгород: Ліра, 2010. – 254–255.
4. Держархів Закарпатської обл., ф. П-1, оп. 1, спр. 291, 63 арк.
5. Там само, спр. 292, 154 арк.
6. Там само, спр. 293, 60 арк.
7. Там само, спр. 294, 161 арк.
8. Там само, спр. 379, 40 арк.
9. Там само, спр. 382, 185 арк.
10. Там само, спр. 280, 29 арк.
11. Клужко В. Наш клуб у виборчій кампанії / В. Клужко // Закарпатська правда. – 1 листопада 1947. – С. 2.
12. Зв'язківці готуються до виборів // Закарпатська правда. – 2 листопада 1947. – С. 2.
13. Семінар жінок-агітаторів // Закарпатська правда. – 2 листопада 1947. – С. 2.
14. Виборча дільниця центр передвиборчої агітації. – 15 листопада 1947. – С. 1.
- 15.

Окружні передвиборні наради представників трудящих Закарпаття одноставно підтримують виставлених депутатів // Закарпатська правда. – 16 листопада 1947. 16. Реєстрація кандидатів в депутати Закарпатської обласної Ради окружними виборчими комісіями // Закарпатська правда. – 18 листопада 1947. 17. Держархів Закарпатської обл., ф. П-1, оп. 1, спр. 313, 80 арк. 18. Результати виборів до окружних, міських, сільських та селищних Рад по областях УРСР // Закарпатська правда. – 26 грудня 1947. – С. 1–2.

Васи́лий Мишчанин

ВЫБОРЫ В МЕСТНЫЕ СОВЕТЫ В ЗАКАРПАТСКОЙ ОБЛАСТИ УССР 21 ДЕКАБРЯ 1947 ГГ. – ОКОНЧАТЕЛЬНАЯ ЛЕГИТИМИЗАЦИЯ СОВЕТСКОЙ ВЛАСТИ

В статье речь идет о выборах в местные советы в Закарпатской области 21 декабря 1947 г. Указывается на подготовке и проведение выборов, роль и место агитации и пропаганды в этом процессе, указано на факты недовольства населения во время избирательной кампании. Выборы в местные советы, стали окончательным шагом, после проведения выборов в Верховный Совет СССР и УССР, связанный с легитимизацией советской власти в крае.

Ключевые слова: Закарпатская область, местные выборы, избирательная комиссия, агитация, законодательство.

Vasyl Mishchanyn

ELECTIONS TO LOCAL COUNCILS IN TRANSCARPATHIAN REGION OF USSR ON DECEMBER 21, 1947 – FINAL LEGITIMIZATION OF SOVIET POWER

The article deals with the elections to local councils in Transcarpathian region December 21, 1947. In the article are indicated the preparation and conduct of elections, the role and place of agitation and propaganda in this process, given the facts of public discontent during the campaign and on the election day. Elections to local councils have become final step, after the elections to the Supreme Council of the USSR and URSR, in legitimization of Soviet power in the province.

Key words: Transcarpathian region, local elections, Election Commission, agitation, legislation.

УДК 94(477) «1945–1946»

Галина Стародубець

ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОВЛЕННЯ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ В ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УКРАЇНИ В 1944–1945 РР.

У статті розглядається проблема відновлення радянських органів влади у західних областях України в перші повоєнні роки. Аналізуються джерела набору кадрів для заміщення вакантних посад партійно-радянської номенклатури, їх якісні характеристики.

Ключові слова: Ради народних депутатів, партійна номенклатура, більшовицька партія, західні області, бюрократичний апарат.

Виборні органи влади – Ради депутатів трудящих у загальній структурі радянської політичної системи традиційно займали надзвичайно важливе місце, оскільки склали основу її «фасадної конструкції». Саме вони були тією «індульгенцією», котру використовував компартійний бюрократичний апарат, прикриваючи своє всевладдя нібито широким народним представництвом у різного рівня Радах. Відразу після звільнення окремих районів західноукраїнських областей від німецьких окупантів, правляча більшовицька партія в особі своїх територіальних комітетів (обласних, районних, міських) прискореними темпами розгорнула процес легітимізації там радянської влади шляхом відновлення функціонування її представницьких органів у формі Рад депутатів трудящих усіх рівнів.

Проблема діяльності радянських органів у західних областях України в так званій період «пізнього сталінізму» досі не стала темою комплексного наукового дослідження. Проте окремі її аспекти висвітлюються науковцями-істориками в контексті вивчення ними політичних процесів, які мали місце в західноукраїнському регіоні в означений нами відрізок часу. Насамперед варто виокремити роботи, написані у радянський період вітчизняної історіографії – монографії Ф. Петляка [1] і Ю. Зінченка [2], статті М. Ліщенка [3] і В. Балуха [4], у яких розглядаються питання відновлення радянських органів влади в УРСР у повоєнний період, а також особливості цього процесу в її західному регіоні.

У новітній українській історіографії тенденції інституалізації апарату радянських органів УРСР, в тому числі – й її західних областей, розкриває П. Киридон. Помітною подією наукового життя став